List 38. **NOVICE** Tečaj XXXV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 19. septembra 1877.

Obseg: Kakošno seme je najbolje? — Kako v Predarelskem in v Švajci kmetujejo in živinorejo ravnajo. (Konec.) — Delitev premij za konje na Kranjskem. — Zemljiški davki v Avstriji. — Govor poslanca Schönererja v 274. seji državnega zbora 7. sept. o prenaredbi davkov. — Angora. (Dalje.) — Odgoja po módi. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kakošno seme je najbolje?

Kratek pa velevažen odgovor na to vprašanje je: seme žit, detelj in trav, sočivja in lanú je vselej najbolje tisto, ki ima najdebeleja zrna. Zakaj? — zato, ker veliko zrno more mladi rastlini največ živeža dati. Natančne skušnje z drobnim in debelim semenom so to do dobrega izpričale pri vseh žitih, pri deteljah, pri lanu in sočivji, kajti kazale so najobilniše pridelke, — se ve, da debela zrnja morajo pa tudi zdrava biti in ne prazne mekine.

Napačno je izbirati seme s srednje debelimi ali drobnimi zrni; napačno tudi, zdrobljena zrna sejati; najbolj napačno pa, če se za seme vzemó zrna, ki so že na polji kalila in se potem za seme rabila.

Tem bolj pa naj kmetovalci skušajo, za seme si pridobiti najdebelejših zrn, ker je po skušnjah dokazano, da ni nobene druge pomoči nadomestiti mladim rastlinam to, kar jim pomanjkuje o tem, da v zrnu samem ni veliko semenjakov. Ne dobra zemlja, ne ugodno vreme, pa tudi ne gnoj ne morejo nadomestiti škode, katera gospodarja zadene, če seje drobna zrna. Če hoče rastlina veselo rasti, velika in močna postati, mora že iz začetka močna biti. Kakor iz slabotnega, pokvečenega ali bolehnega otroka nikdar nikoli ne more izrasti krepák mož, krepka žena, isto taka je z rastlino.

Zato naj gospodar nikoli ne skopari s semenom. Čem lepša in polnejša so semenska zrna, tem cenejše je seme, kajti zmirom in povsod potrjena resnica je: velika zrna velika žetev, — majhna in slaba zrna majhna žetev!

Kako v Predarlskem in v Švajci kmetujejo in živinorejo ravnajo.

(Dalje in konec.)

Za vožnjo se voli ne rabijo. Pri majhnih kmetijah imajo krave za vprego, v velikih pa konje. Z rokami delajo v Švajci veliko več, kakor pri nas. V mesnico pridejo večidel pitana teleta, izmolzene ali jalove krave, če pitane vole koljejo v mesnicah, jih dobivajo iz južne Nemčije in Avstrije. Iz nekega poročila v kantonu Zürichu sem razvidel, da so 1873. leta 1200 volov v deželo vpeljali, iz dežele pa prodali 9000 krav.

Popotnik v Švajci ali hoče ali noče, mora občudovati dobre ceste, lepa in čedna mesta in vasí, omiko in pridnost prebivalcev pa njihovo skromnost in priprosto življenje, umno kmetovanje itd. Čuditi pa se mora popotnik tudi, kako kmetovalci ondi brez umetnih strojev in mašin poljedelstvo ravnajo, pa vendar velike dohodke od njega dobivajo.

Razloček kmetovanja je pa velik v tem, ali kraji visoko ležijo ali pa so polja in senožeti v bolj nizkih legah. V nizkih legah se nahajajo vinogradi po goricah, v planjavah in dolinah pa pridelujejo samo žito, največ rži, manj pa pšenice, ovsa in ječmena, veliko pa tudi krompirja. Al tudi tam, kjer vino in žito pridelujejo, se vendar nahaja največ senožet in deloma tudi pašnikov, tako, da se reči sme, da dve tretjini zemlje, in to najbolji, ste odločene živinski klaji, ena tretjina pa drugim poljskim pridelkom.

Iz tega se pač očitno vidi, da kmetijstvo v Švajci se najholj opira na živinorejo, katera je oskrbljena z obilno in dobro klajo, zato pa tudi gospodarju dobrega gnoja daje. Iz vsega tega izvira, kakor je lahko razumljivo, blagostan kmetovalcev in napredek kmetijstva.

Švajcarju, Predarlcu in Algajcu je pridelovanje živinske klaje prvi in najvažnejši, v viših krajih pa celó edini namen kmetijstva. V teh viših krajih pa tudi sadjereja ni zanemarjena in to posebno v ta cilj in konec, da iz jabelk in hrušek delajo jabelčnik in hruševec. Tukaj kmet le prav malo krompirja pridelujе, še manj pa zelenjave, med to pa največ zelja. To je pa tudi vse. Gnoja ne vozijo na polje, ampak ga nosijo; če je polje dalječ od doma, vpregajo krave, če po naključbi nimajo kakega konjička. Njive obdelujejo kakor vrt, kjer je motika in lopata poglavitno orodje; plug in brana sta redka prikazen in če eno ali drugo rabijo, vpregajo krave pred plug ali brano. Pač lahko se razume, da zemlja tako obdelovana na majhnih prostorih to današa, kar se v drugih deželah doseže le s porabo velikih delavnih moči in z veliko potrato časa. Tukaj kmet s svojo rodovino brez najetih delavcev vse opravi.

Kdor ni videl, ne bi verjel, s kakošno ljubeznijo in skrbjo v teh deželah kmetovalci delajo na pridelek živinske klaje, pa ne s tem, da bi na njivah deteljo sejali ali koruzo sadili za klajo, ampak s tem, da svojo skrb najbolj obračajo na dobro obdelovanje senožeti.

Jaz sem v Švajci le malo deteljišč videl, obsejanih s Štajarsko deteljo; lucerne (metelke) sem v kantonu

Lucern zastonj iskal. Obdelovanje senožet in pašnikov pa je izvrstno; nikjer ne vidiš mahu ali plevela, nikjer krtin in dračja. Senožeti se v jeseni po paši in spomladi, predno trava rasti začne, pognojé s hlevskim in mešanim gnojem, pa tudi z gnojnico. Kako bi naši ljudje debelo gledali, ko bi videli, kako Švajcarji kakor sveto reč hranijo gnojnico, ki se pri nas zanikerno po vaséh odteka, pota nečedna dela, vodnjake ostrupeni itd.

Vsak dan zjutraj in zvečer sem videl na vozičkih sode z gnojnico napolnjene voziti na senožeti in pašnike.

Zato so pa tudi senožeti z gosto in dobro travo obraščene, ali ne da bi travnike obsevali s travnimi semeni, ampak vse drugače. Švajcar pusti en del travnika nepokošenega; tega pokosí še le pozno potem, ko je trava popolnoma dozorela. Zdaj seme iz trave samo izpada in senožet obseje.

Naprave za močenje travnikov se pogostoma vidijo, pa tudi naprave za usuševanje niso redke. Zeló močvirne senožeti se ne rabijo za pridelovanje klaje, ampak obsejejo se s semeni tacih trav, katere rastejo po močvirji; ko so dozorele, jih pokosijo in za steljo porabijo. S temi travami za steljo imajo tudi veliko kupčijo v vnanje dežele; isto tako z bičjem in ločjem. Zato take senožeti v nekaterih krajih še večo vrednost imajo, kakor njive ali dobri travniki.

Ob košnji Švajcarji vso skrb obračajo na to, da se senožeti pokosijo o pravem času, in da senó dobro posušeno domú spravijo. Tako Švajcarsko senó pa je tudi tako izvrstno, da našega ž njim še primerjati ne moremo; se ve, da ga živina kaj rada jé, popolnem prebavi ter jo zato tudi dobro redí.

Še posebno pa v Švajci izvrstno govedorejo podpira umno gospodarstvo na planinah, po katerem se ravnajo tudi Predarlci in Algajci. Po višini so Švajcarske planine razdeljene v visoke planine, v srednje planine in pa predpašnike; po različnosti trave, ki raste na planinah, so potem razdeljene v planine za ovce, za krave in za jalovo živino.

Iz mleka delajo sir za prodaj in za domače potrebe. Mlekarstvo in sirarstvo je večidel v rokah družeb.

Razloček je na planinah tudi med pognojenimi in nepognojenimi planinami. Na pognojenih planinah raste trava posebne vrednosti, katera veliko veliko prekosí pridelek na vseh druzih senožetih.

Veliko skrb ima vlada sama v Švajci za zboljšanje planinskega gospodarstva; ona gleda posebno na to, da se na planinah napravljajo dobra poslopja, posebno hlevi, da se zboljšajo pota, da se seje trava za klajo, da se travniki in pašniki gnojijo in grmovja trebijo, mokri kraji na suho devajo, in kjer je mogoče, tudi gozd izrejajo.

Določba, koliko živine se sme na eni planini pasti, se ravná po tako imenovanih „kravjih pravicah“ (Kuhrechten) in odločuje po pridelkih klaje. Za eno „kravjo pravico“ se sme namesti krav tudi kaka druga živina na planino pripeljati.

Gospodarstvo na planinah je v rokah lastnikov ali pa najemnikov, največ pa sirarskih družeb. Planinski činž (Alpzins), ki se plačuje za eno „kravjo pravico“, znaša na leto kakih 10—12 gld. našega denarja; ravná se po dobroti planine in najbolj potem, kako dolgo paša trpí, katera navadno sega od kresa do malega Šmarna.

Kakor rečeno, Vorarlci v planinskem gospodarstvu čedalje bolj posnemajo Švajcarje. Naj bi jih tudi drugod, kjer so gospodarske razmere enake ali Švajcarskim vsaj podobne!

Delitev premij za konje na Kranjskem.

10. dne t. m. je bila v Bledu, 11. pa v Kranji delitev premij.

V Bledu so dobili premije v srebru in pohvalna pisma za kobile sè žebetom sledeči gospodarji: France Stroj iz Dvorske vasi 50 gold., Janez Marolt iz Radovne 40, in Jakob Žvan iz spodnjih Gorij 30; samo pohvalno pismo pa Miha Beravs iz Brega. — Za mlade kobile so dobili: Andrej Knafelj iz Dobrepolja 40 gold., Ignacij Rozman iz Voš 30 gold., Janez Šarl iz Kuplenika 20 gld., Miha Poljanec iz Sela pri Bledu 15 gold. in Jože Žnidar iz Nomena pohvalno pismo. — Za dveletno žebe je dobil Miha Razinger iz Podkorena 30 srebernih goldinarjev in pohvalno pismo, Anton Sedja iz Češnjic v Bohinji pa samo pohvalno pismo. — Za licenciranega privatnega žebca je dobil Jože Vovk iz Vrbe 50 sreb. gold. in pohvalno pismo.

V Kranji so dobili sledeči gospodarji za kobile sè žebetóm: Gašper Zupan iz Prebračevega 50 srebernih gold., Janez Tomažič iz Zaloga 40 gold., Ignacij Gogala iz Kranja 30 gold. in pohvalna pisma, Anton Brejec iz Podbrezja samo pohvalno pismo. — Za mlade kobile so dobili premije v srebru in pohvalna pisma: Jurij Bobnar iz Lahovč 40, Jakob Berlič iz Smlednika 30, Valentin Gradišek iz Trzina 20 in Jurij Okorn iz Kokrice 15 gold. — Za dveletno žebe je dobil Valentin Gradišek iz Trzina 30 srebernih goldinarjev. — Za licencirane privatne žebce sta dobila gospodarja: Jakob Cirar iz Škrjančevega 50, in Janez Mušič iz spodnjega Brnika 30 srebernih goldinarjev.

Zemljiški davek v Avstriji.

V našem cesarstvu znašajo po postavi od 24. maja 1869. leta zemljiški davki vsako leto 37 milijonov in 573.980 gold., tedaj 43 odstotkov vseh direktnih (neposrednih) davkov. Če primerimo, koliko davka pride na premakljivo in koliko na nepremakljivo premoženje, se pač preočitno vidi, kako silno je obloženo kmetijstvo in pohištvo. Kmetijstvo in pohištvo (to je, nepremakljivo premoženje) plačujeta 67 odstotkov od vseh direktnih davkov, premakljivo premoženje pa le 15 odstotkov, in vendar se skupna vrednost nepremakljivega premoženja ceni le na kake 3000 milijonov gold. Po takem je premakljivi kapital, to je, denarni kapital, za polovico manj z davkom obložen kakor nepremakljivi, namreč zemljištvo in pohištvo.

Politične stvari.

Govor poslanca Schönererja

v 274. seji državnega zbora 7. septembra t. l.

o prenaredbi davkov. *)

Ali je nameravana prenaredba davkov prav ali neprav, se mora dobro prevdariti iz gospodarstve-

*) Čeravno nikakor ne stojimo na političnem stališči poslanca pl. Schönererja in se tudi ne skladamo z vsem, kar je v tej seji govoril, je vendar toliko resničnega in opomnje vrednega v tem govoru, da se nam je vredno zdelo, iz stenografičnega zapisnika posneti marsikaj, kar je pl. Schönerer v navedeni seji govovil. Vred.

nega in pa iz političnega stališča in zato bi bila imela vlada državnemu zboru predložiti nadroben načrt o vravnavi državnega gospodarstva, ob enem pa tudi popolen obris vseh davkov z opravičenjem vred; prav tako bi bila imela podati tudi sestavo doklad, ki so posebno na direktne davke naložene. Ker se pa to ni zgodilo in ker se ta zbornica marveč zmiraj rada spusti v pretresanje davkovskih in proračunskih predlog brez potrebnih številkinih sestav, se pač ni čuditi, če naše proračunske in davkovske razmere niso nikomur podobne.

Že od leta 1862. dobivamo vladne predloge o prenaredbi direktnih davkov, pa komaj so bile, kakor l. 1874., večidel pretresene in za obravnavo pripravljene, jih zopet umaknejo in zopet pride provizorij. Predloge leta 1874. so se mi veliko boljše zdele od sedaj predloženih iz vseh krajev skupaj znešenih in skrpanih; one bi se nam bile ravno tako lahko izgotovljene predložile, kakor se nam podajo provizorne postave. Al zopet so vstrezali vladi in pokopali prejšnje delo dveh let.

Med nameravanimi davkovskimi predlogami bo novi dohodninski davek zopet zadel dohodnino, ki je že tako hudo obložena s pravimi (zemljiškimi) davki, in če se zdaj, ko gospodarstvo čedalje bolj peša, davki tako pomnožujejo, prašam: kaj se bo zgodilo, če bo vojska ali če pride kaka druga nenavadna zadrega?

Ako se pomisli, da so davki od leta 1868. do leta 1875. po sedanjih postavah znašali skoro po 25 odstotkov več, kakor prej, se vsaj gledé državnih dohodkov sedanja sistema ne more kar naravnost pod klop vreči.

Novi dohodninski davek, ki sega globoko v premoženje državljanov, ima neki to posebno prednost, da bo zadel dohodke, od katerih dozdaj ni bilo plačevati davka, namreč one premakljivega kapitala. To se pa more doseči tudi po sedanjem dohodninskem davku in po davku na take reči, ki kaj nesó, pa dozdaj niso bile z davkom obložene. Oni dohodki pa, ki so do zdaj odtezali se davku, se bodo vedeli tudi za naprej odtezati.

Davki od dohodkov so pri nas res grozno visoki; na Pruskem znaša zemljiški davek po 34½ kr. od orala, v Avstriji pa po 76½ kr., hišni davek tam po 34·7 kr. na človeka, pri nas pa po 1 gold. 15 kr. In tu naj bo to malo odstotkov, ki se odbijejo, posebno olajšanje?

Važnega premislika vredna pa je določba, da ima novi dohodninski davek biti oproščen vseh priklad. Več občin bo, ki zavoljo tega, ker odpade stari dohodninski davek, ne bodo v stanu pokriti svojih potreb ali pa bodo doklade na zemljišni, hišni in pridobitni davek morale tako napeti, da bodo nameravani mali odpustki popolnoma zginili. Če se bodo pa doklade pobirale od novega dohodninskega davka, bodo velika mesta neopravičeno na boljem. Vsakako se mora ta krivica resno prevdariti in s tem poravnati, da se nakloni občinam nekoliko pridobitnega davka ali da se jim prepusti pobiranje davka proti primernemu odškodovanju.

Dalje bi posebno pri zemljišnem davku olajšanje večkrat odpadlo zavoljo novega dohodninskega davka in premisliti je, da bo zemljišni davek do zadnjega vravnan.

Zdaj že pride vseh davkov v Avstriji po 15 gold. 69 kr. na človeka, na Pruskem pa le po 7 gld. 71½ kr.

Zeló tehten ugovor zoper zdaj predložene postave je tudi ta, da bo nameravano povišanje rednih davkov volilne pravice za državne, deželne in občinske zastope zeló premenilo; take premembe volilnih pravic se pa vendar ne smejo zgoditi po provizornih davkovskih postavah.

Najdalje segajoča nasvetovana prememba sedanje mere davkov je pa ta, da bo nehal ves sedanji dohodninski davek, ki ravno najnižih stanov ne zadeva. Po tem bo ravno višim in najvišim stanovom davek izdatno znižan; kar pa na ta način odpade, se ne bo dalo po novem dohodninskem davku pridobiti, ker bo od dohodkov jemala manj, ko dozdaj.

Predno sklepamo nove davkovske postave, treba, da je najprej v našem državnem gospodarstvu duh stroge varčnosti, in tu se morajo najprvo znižati marsikateri potroški; kajti kdor — kakor smo mi ravnali — trosi čez svojo moč, mora na kant priti. Sedanji naši državni potroški slabé gospodarstveno moč ljudstva, niso v nobeni primeri z ljudskimi dohodki in zeló škodujejo narodnemu gospodarstvu. Le varčnost povsod, potrebne prenaredbe, kakor uravnanje denarnih zadev, zamorejo pomagati kapitalni moči in povzdigniti zaupanje. Do zdaj pa v dotičnih krogih nismo našli niti dobre volje za to, in vendar veleva dolžnost, če hočemo ohraniti državo in skrbeti za blagor naroda, da najprej potroške države vseskozi znižamo tam, kjer so brez vse koristi, in sploh vpeljemo po vseh strokah državne uprave strogo varčnost in umno gospodarstvo.

Država naša živi kakor bogat milijonar, pa vendar nima za to potrebnih dohodkov. Naravni nasledek je ta, da se morajo dohodki zvišati po dolgovih in da obresti za te dolgove potroške sledečih let zopet povišajo. Gotovo ni treba prenapete domišljije, sprevideti konec takega gospodarstva. Kako li more obrtnijstvo se povzdigniti, trgovina cvesti, poljedelstvo in rokodelstvo napredovati, če se davek vedno povišuje in mora največi del, večkrat celó skoro ves zaslužek ali pridelek iti v davkarjevo požrešno bisago! Kako se morejo naši pridelki meriti z unanjimi, če je pri nas še enkrat toliko davka plačevati, kakor po drugih sosednih državah? Če hočejo tedaj državno gospodarstvo spraviti v naravni red, mora vlada in postavodajstvo najprej začeti pri potroških, kajti tu je prvi vzrok zlá.

Sedanje ministerstvo je, kakor znano, v šestih mirnih letih spravilo nas tako visoko, da je potrebščina poskočila skoro za 100 milijonov in vlada dela zdaj z letnim primanjkljejem blizo 40 milijonov, od katerih obresti hočejo zdaj poplačati z novim težkim davkom. Auersperg-Lasserjevo ministerstvo je ravno v poviševanji državnih potroškov doseglo veliko popolnost. Kar vlada od naroda tirja, ni v nobeni primeri z onim, kar mu za to dajé, tedaj se to ne dá nikakor opravičiti.

Naj bi vendar enkrat spoznala, da se po novih davkih, če stroški vedno isti ostanejo, naš denarni propad (bankerot) le zadržuje, nikakor pa se mu ne dá izogniti. Zbornica pa žalibog večidel dovoli vse, kar vlada zahteva. Pokliče naj se v spomin le to, da je državni proračun, kakor ga je vlada leta 1871. prevzela, znašal 320 milijonov stroškov in 317 milijonov dohodkov; za l. 1877. je pa Auersperg-Lasserjevo ministerstvo naredilo proračun s 405 milijonov potroškov in 376 milijonov dohodkov. Po mojih mislih moramo mi vlado enkrat spraviti v zadrego in jo siliti, da zniža potroške ali pa odstopi; tedaj bi jej ne smeli več novih provizornih davkovskih postav dovoljevati; jaz bom tega se tem bolj držal, ker sem že leta in leta glasoval zoper dovoljenje tolikih stroškov.

Prav za prav more pa še le novo ministerstvo, ki si že s konca stavi načelo: znižati državne potroške, temeljito pomagati. Moč države in premožnost njena ne sloni ob puškah, ampak ob pridnosti in delavnosti, ob

omiki in blagostanji prebivalcev, tedaj ob modri varčnosti.

Mi tù v zboru bi se pa morali vendar enkrat že postaviti na noge in skleniti določbe, ki so potrebne za to, da se državna uprava konečno uravná in temeljito odpravi primanjkljej; to je zavoljo slabega denarnega stanja države neizogibljivo.

Pri razgovoru o tu predloženih načrtih se mora na dalje povdarjati silno važna reč, namreč da je nameravana prenaredba davkov v tesni zvezi s pogodbo z Ogersko in novouravnavo vojaščine, tedaj vsaj te postave ne morejo priti pred rešenjem prej imenovanih važnih zadev do razprave in sklepanja; še manj se pa to more zgoditi zato, ker se misli tudi nova mera davka na sladkor, žganje in nova colnina vpeljati in ker se vsi ti načrti za zdaj še ne morejo presoditi.

Dandanes naj bo le taka vojaščina, ki se naslanja na gospodarstveno moč naroda. Naša davkovska zmožnost pa ni dalje v stanu prenašati tako velikanskih potrebščin za vojaštvo, država bi se morala zgruditi pod težo tega neprimernega bremena. Nam zastopnikom ljudstva se mora tedaj zdeti neobhodno potrebno, da se potroški za vojaščino znižajo; to bi se moralo kmalu zgoditi v prid urejenim državnim financam in zdravemu narodnemu gospodarstvu.

Najprej je toraj treba odpraviti delegacijo, potem vpeljati najstrogejšo varčnost pri vseh nepridnih potroških, premeniti vojno postavo tako, da se stalna vojna zniža, slednjič pa odbiti pogodbo z Ogersko, da se tako doseže popolna politična in gospodarska (upravna) samostojnost te polovice cesarstva.

Kakor je tu dokazano, je v novih postavah le povikšanje davkov, znižanje pa le višim stanovom, katerim pa to ni tako potrebno niti koristno, da bi se dale opravičiti nevarnosti, stroški in druge nepristojnosti, ki pridejo za njimi.

O sedanjih razmerah se pa te postave ne bi smele nikakor skleniti. Če si državni zbor prizadeva to, kar se za koristno in dobro spozná, pospeševati, mora imeti tudi pogum, to, kar se je slabo skazalo, zavračati.

Tedaj stavim predlog: slavna zbornica naj sklene: „O vladnih predlogah, po odseku za prenaredbo davka podanih, se prestopi na dnevni red.“

Zabavno berilo.

Angora.

Zgodovinski-romantičen obraz.

4.

(Dalje.)

Znam to — znam!“ — potrdil je Bajazet zasmehljivega obraza — „saj nisem le enkrat svojega prvorojenca videl sredi sovražnika, kako je razganjal ga na vse strani, kakor „samum“ pesek raznaša po puščavi; samo podnetja mu je treba, to je — to!“ — doložil je — in zopet je začel ogledavati svoje vojske bojni red. Pogled na janičare, na te bojne sokole, kakor je rekal jim, stali so sredi vojske — pogled na Srbske vojščake, stali so na levem krilu in načeloval jim je Lazarjević, ta pogled ga je napolnil z upom v gotovo zmago. „Allahova milost je z menoj“ — hvalil se je vpričo svojih vojvod — „le-ta hoče pomnožiti mojo slavo. Jutri bodemo videli, kako bodo ležale tam te gnjusne kobilice“ — dejal je in roko stegnil proti Tatarski vojski — „z njihovimi trupi posteljemo cesto prav do Samarkanda, kjer izvršim svojo obljubo, a Timurjeve kadune razdelim svojim vernim.“

„Greh je taka obljuba!“ — šepetali so emiri drug drugemu.

„Kdor je skrunil tuje hareme, ta še nikoli ni bil brezi kazni“ — odmajevali so nekateri z glavami.

„A kaj bode, ako Timur zmore, „Allah-Akhbar?“ povpraševali so drug druzega. Niso imeli v zmago tistega upa, ki je imel ga njih sultan. Padišah ni slišal njih šepeta, njegov duh se je motil z pobojem zaničljivih Tatarjev — ni videl njih dvomljivih obrazov; do cela svoboden bojazni in svojih dvomov, kakoršen je navadno bil pred bitvo, vrnil se je polen veselih misli v svoj šotor, ki je stal na poslednjem pogorji za prvimi bojnimi vrstami.

„Jutri o prvem dnevnem svitu bodite pripravljeni na boj, na novo zmago in novo slavo“ — opomnil je zmagoslavno in razpustil svoje vojvode. „Soliman, ti moj prvorojenec“ — ogovoril je svojega sina, ki je bil otožen, kajti še zmerom ga je grizlo očetovo zaničevanje, spremil je z emiri vred sultana prav do šotora — upam, da bodeš jutri veren svojej obljubi!“

„Bismillah!“ — spregovoril je Soliman otožen, vrelo je v njem skrivaj — „z dejanji dokažem, a ne prvič, svoj povod, nikakor pa ne z otroškimi besedami.“

Sultan je nekolikrat prikimal z glavo in mirno gladil brado, ta odgovor mu ni bil neljub; znal je, da sin, ohol in ponosen, raji pogine, nego da bi razkalil svojo besedo; a poleg tega je dobro slišal svojega sina oholi upor; a vendar je brezi daljših besed poslovil se od njega, najmlajšega sina, Mohameda pa je prijel za roko in peljal v svoj šotor.

Sultana Bajazeta šotor, ki je bil majhna palača iz svile in damaska na šuplih srebernih slopéh, poznali so vsi, zračil ga je mogočnega preroka sveti prapor, plapolajoč nad njim — značil zlat polumesec sè zvezdo, ki je visoko gledala z njegove srede na sreberni žrdi. Telesna sultanova straža, močna 10.000 mož, stražila je ta šotor, pred katerim je gnjelo se množno služabništvo. Bajazet torej ni pogrešal ničesar, tudi životnega razkošja ne, kajti krasna Milica je z njim vred bivala v tem šotoru — Milica, njegovo najljubše srce, kedar pohotne strasti niso motile njegovih misli; Bajazetu ni manjkalo ničesar, pogrešal je le divje Drinopoljske plese ali Bruskih odalisek divje mitosti, na te pa je zabil o bojnem hrupu, ta hrup je nameščeval njegovih odalisek petje, konjsko dirjanje o pohodu ali o vajah pa je nameščevalo saltimbanke, Miličine besede so mu preganjale vse spomine na basni, ki so mu burile razum, preganjale spomin na njegove pripovedalce, njene ljubezni dokazi, svobodni vseh nevrednih misli, čarali so mu Allahovega raja blagosti, ki jih je bil prorok obljubil svojim nastopnikom. Bajazet je bil srečnejši na pustih Angorskih gorah, nego v Drinopolji ali v Brusi o divjih gostijah in o pustih radovankah; a danes, ko je sè svojim sinom Mohamedom vred stopal v šotor, polnila mu je prsi gotove zmage, gotove slave nada, zato je ognjenih očí, plamtečega obraza, o smehu okrog ust razgrnil celó petega oddelka zavese v svojem šotoru in sè sinom vred stopil pred Milico.

„Hosudarka“ — ogovoril jo je — „raduj se z menoj vred in razjasni svoje obličje v daleko bodočnost, polno slave tebi in tvojemu sinu; džini (dobri duhovi) so na straži bili o njegovem spočetji in rojstvu, da je že „faris“ še tako mlad.“

„Moj sin je tvoj sin, moj gospod!“ — opomnila je pokorno Milica, ali ta pokornost je bila podobnejša milostivi gospodaričini ponižnosti do služabnika — „junaška kri se pretače po njegovih žilah; kaj je učinil tako znamenitega, da ga tako hvali njegov oča, a njegov oča je Bajazet?!“

„Njegovi roci ste še slabi, ne zamahnili bi z jata-

ganom, da bi vsekal do kosti; kar pa je več, nego močna roka, to je duh in moška odločnost, razvita že v otroškem srci, to je učinilo, hosudarka, da je drag mojemu srcu, draži, nego je dragega učinila mi svest, da je tvoj sin" — dejal je sultan jako hinavski, Milico prijel za obe roci in ognjeno gledal jej v oči; — „edin on je pomnil svojega očeta danes, ko so vsi, ki sem jih sicer slišal, da so vriskali o boji, — da, tudi Soliman, moj prvorojeni sin, nasvetoval mi je sramoten beg, — le njemu je na umu bila moja slava, očetova slava, da bi nerazkaljeno dedovalo moje potomstvo „Bismillah!" — vskliknil je z vzvišenim glasom — „kakor je edin bil očetove slave zavetnik, tako bode tudi edin moj nastopnik; v njegovi roci oddadem o svojem časi svoje sultanije bodočnost in vlado vsega svojega sveta, sultanica — Valideh!*) Na pričo tega ti — še dečku dajem vodstvo svoje zasedne vojske, da jej bodeš jutri načeloval v družbi z emirom iz Amazije!" — opomnil je Mohamedu.

Mohamed se je radostno zasmijal, tlesknil je z rokama, prav tako, kakor dečko, ki je dobil igrače, katere je že dolgo časa želel. „Haha!" — vrisknil je otroški radosten — „videl sem te, dragi oče, kako si v Brusi uporne gruče razganjal sè svojim okom; preveriš se, da nisem gledal te zaman; ker je moja roka preslaba, da bi vladala jatagan, zato pa je dosta močna, da bode prožila puščico. Ha, jaz sem vodnik, kakor so vodje moji bratje, ki me pogledujó sè zavistnim okom, zaničljivo" — dejal je in vspel se, tlesknil je z rokama, podprl se pod pazuho in gledal je okrog sebe tako samosvesten, kakor bi bil on izvor nastopku vsega bodočega dne; — da, saj je bil dečko.

Obrazi iz življenja.

III.

Odgoja po módi.

(Dalje.)

Čez nekaj časa postane Fredi, ki je bil že „feldvebelj", lajtenant. To zopet stane veliko, a gospod Gosár se ne meni za nobeno reč več. Naj gospodari „ona", kakor vé in zná. On se zabava s svojim vrtom. Mladi komaj 20 let stari lajtenant je premeščen kmalu potem v drugo mesto. Piše le materi, pa zopet le takrat, kedar potrebuje denarja. O očetu ni nikdar nobene črtice v pismu.

Poleti se preselí družina nekam na deželo. To je navada pri gospôdi, ki to zmore. Le gospod Gosár ostane v mestu, kar mu je zeló po volji. Ima vsaj nekaj tednov mir. Kraj poletnega bivanja si je gospá Gosarjeva zbrala — ne brez premislika. Sploh je vselej delala s premislikom. Blizo trga, kamor je šla družina, sta bila namreč dva bogata grajščaka, eden mlad, drug v srednjih letih, oba neoženjena. Vkljub obilnih večernih veselic, zabav, plesov, koncertov, ki so mošnjičku zló deli, gospá Gosarjeva ni mogla na limanice svojih hčeric v mestu ne enega tička z bogatim perjem vjeti. Par se jih je bilo sicer prijelo, a so zopet odleteli, ko jih je jela gospá za žilo tipati. Vsak si je mislil: „Tičica je sicer krasna, pa bo tudi hotela imeti zlato kletko in drago perje in hrano." Zato si je marsikateri premislil, dokler je bilo še čas, in angeljčka sta ostala še prosta.

Kar se v mestu ne spečá, za tisto se večkrat na kmetih, po deželi trgajo. V tržičku je kmalu vse govorilo o „tujcih" iz mesta. Domače lepotice, hčere uradnikov in hišnih posestnikov, kar jih je bilo gosposkih, so bile zanemarjane in marsikateri hud pogled je zadel gospó Gosarjevo s hčerama vred, ki so pa le zaničljivo gledale „neomikano deželno občinstvo." Kdo se je mogel meriti z njimi! Kaki ste bili Elvina in Noriberta proti uradniškim in drugim hčeram! Kakor Silfide ali mlade boginje proti neokornim pozemeljskim hčeram.

To so bili dnevi za mladega Rodriga! V šoli je bil sicer vjel dvojko, a gospá Gosarjeva je vsakemu, ki je za to vedel, pravila, da imajo profesorji piko ná-nj, ker dvema ni hotela dati hčerá v zakon. Zdaj je fanté ves čas klatil se okoli, pojal kokoši, pobijal okna, tresel sadje, zrelo in nezrelo itd. Mati je plačevala škodo, zato mladi gospodič ni bil tepén, kar bi se mu bilo sicer gotovo vsak dan po večkrat zgodilo. Le enkrat jo je bil vjel. Lučal je namreč za privezanim pesom kamenje. Ta se je jeze penil, zaletaval in zaletaval tako dolgo, da se je odtrgal. Zaleti se v fanta in hipoma ga podere na tla. Gospodar sliši krik, priteče in ga reši, a fanté ima suknjo raztrgano in roka mu krvavi. Razburjena teče gospá k sodniji tožit kmeta, a tam jej dajo svèt, naj svojega gospoda sina naučí, da se ne sme po nikomur, tedaj tudi po psih ne, kamenja metati. Blagorodni sinko je potem nekaj dni domá bil v postelji, mati mu je poklicala zdravnika iz mesta. A ta je brž videl, da fantu nič ni. Vendar, da pomiri gospó Gosarjevo, zapiše drago mazilo in ukaže, da naj bolnik ostane v postelji vsaj teden dni. Mazilo ni pomagalo, ker rana se je zacelila sama ob sebi. Bolj teknila je postelja, ker sinko ta čas ni nadlegoval druzih ljudí, le domače. Sodniji pa je gospá Gosarjeva hudo zamerila to, da gospodar pesá ni bil vsaj za dve leti zaprt. Zamero je kazala s tem, da so ona in hčeri odslej vseh uradnikov rodovine zaničljivo čez ramo gledale.

Tembolj so pa z vsemi ženskimi umetnostmi skušale privabiti grajščaka. Če ženska, posebno mlada in lepa, kakor Elvina in Noriberta, stavi zanjke moškemu, težko jim uide. Zato tudi gori omenjena grajščaka, ki z ženstvom nista še imela veliko ali celó nič britkih skušinj, kmalu tičita na trnkih. Lokavec, mlajši, je do ušes zaljubljen v Elvino, Kavčiču, starejšemu, pa je Noriberta glavo zmešala tako, da si je naročil celó novo obleko, kar se že deset let ni zgodilo. Mati je v sedmih nebesih. Le naglo poroko, da se kateri ne skesá. To se večkrat zgodí.

Kaj pa hčeri? Ste tudi oni zaljubljeni? Čujmo njin pogovor, ko ste sami.

Elvina: „Vselej se smejem, kedar pride ta Kavčič, ta trompelj. Prav medvedu je podoben. Kedar ti poljubi roko, se vselej bojim, da bi je ne snedel. Haha!" — Noriberta: „Meniš, da ga jaz maram? No, pa saj tudi tvoj ženin ni Romeo. Mlad je res, pa tako boječ, tako lesén! V romanih se taki ljubitelji na smeh stavijo." — Elvina: „Taki še bolj, kakor je tvoj." — Noriberta: „Ej, že vem, zakaj me zavidaš. Kavčič je bogateji od Lokavca, to je!" — Elvina: „Le za par tisuč! Pa jaz bi vendar ne menjala s tabo." — Noriberta: „Tudi jaz s tabo ne. Moj je že postaren, utegne kmalu umreti." — Elvina: „Posebno, če mu boš ti pomagala." — Noriberta: „Hm! Ljubila ga ne bom res nikoli." — Elvina: „To ti rada verjamem. Kaj pa bo rekel nadlajtenant, ko sliši o tvoji zaročitvi?" — Noriberta: „Kaj pa tvoj baron?" — Elvina: „Ej, to je le šala. — Tiho! Mama gre. Ona ne sme nič vedeti o vsem tem. Najine skrivnosti bodijo najine." — Elvina: „Kakor dosedaj! Tiho!"

Iz tega pogovora je razvideti, kakošna je bila odgoja gospé Gosarjeve. Blagor možu, ki katero tako dobí za ženo! (Dal. prih.)

---

*) Sultanica — Valideh je vladajočega sultana mati.

Mnogovrstne novice.

* *Kako Ruski car živí v glavnem stanu.* — Čitateljem našim je znano, da je Ruski car s svojo armado šel na vojsko in da ondi med njo zdaj biva. Iz tabora v Gornjem Studenu o tem njegovem živenji poročajo to-le: Car živí prav po vojaško, reči se sme, po Špartansko. Kdor je videl Oriando, Kijev, Moskvo, Petrograd, Carskoje selo in druga mnoga mesta, v katerih cesarjeva hiša vse druge nadkriljuje v velikosti in sijajnosti, ne bi mislil, da car stanuje danes v preprosti Bolgarski kolibici, katere streha prebivalce komaj varuje jesenskega dežja. Car stanuje v preprosti kmečki bajtici pri tleh samo v eni sobici, katera je obdana s sadnim vrtom in živo ograjo, in kjer stojí nekoliko šotorov. Tukaj se ne slišijo nobene himne in vojaške čestitke, ampak samo tihi glasovi lepih juternih, poldnevnih in večernih molitev, pri katerih je car vselej s svojim svitom in štabom pričujoč. Car živí prav priprosto. Zjutraj pije čaj. Okoli dveh popoldne obeduje; kosilo njegovo je juha, goveje meso in pečenka. Miza, na kateri obeduje, je tudi jako priprosta, navadno stojí pod senco hrasta. Car obeduje s svojim štabom, al nikjer se ne vidi znamenje kake stroge etikete. Kosilo trpí navadno eno uro, ves ta čas pa bere carski pridigar molitve in pa nekatera poglavja iz evangelija. Tudi drugi ruski kavalirji živijo priprosto zraven svojega cara.

* *Od Bismarka na Nemškem pričeti „kulturkampf“* to je, preganjanje katoliških duhovnov, je že obilo žalostnega sadú rodil. V 813 katoliških farah škofije Kolonijske je zdaj — kakor „Kärnt. Volksst.“ piše — že 107 fará brez duhovnov, v Trierski 146 in v škofiji Münsterski 62. Ljudstvo, zapuščeno od duhovnov, je vpeljalo službe Božje brez duhovnov tako, da o tistih urah dopoldne in popoldne, ko so poprej opravljali duhovni službo Božjo, jo zdaj — se ve da brez maše — opravlja ljudstvo samo. Taka cerkvena opravila „Laiengottesdienste“ so pač čudna prikazen. Obiskovana so pa skor tako obilno, kakor poprej, ko so jih opravljali duhovni.

* *Skupščin brez konca in kraja je ta mesec v Gradci.* Prvi so čevljarji imeli svoj kongres, drugi za njimi gostilničarji, potem pridejo juristi in zadnji bodo menda učitelji — vse skupščine se ve da so nemške.

Und der Himmel voller Huld
Hört s' Geschwätz an mit Geduld —

piše „K. Volksst.“

Naši dopisi.

Iz Rusije 10. sept. *η*. — Tukaj imamo že lepo število vjetih Turkov; prostaki (gmajnarji) živé v kosarnah, oficirji v privatnih stanovanjih; podnevi se gnjetejo po štacunah in okoli branjevk ter vzmajo, kjer koli kaj morejo; zvečer pa lovijo po ulicah slepe miši in mnogokrat tako predrzno, da dvenožne miši včasi policijo na pomoč kličejo. Na kratko rečeno: Turek ostane Turek, kamor ga deneš. Naša vlada jim daje za vžitek toliko, kolikor plačila v službi naši vojaki prejemljejo. Iz začetka so dajali oficirjem zneske skupaj za cele kompanije; ti „blagi bratje“ Angleških žentelmenov, menda mislé, da so še tam kje v Anatoliji, so spravljali prostaške rubljike v svoje žepe. To je šlo tako dolgo, dokler niso prostaki začeli kazati, da v njihovih želodcih se pajčevine delajo; potem se prostaške kase niso več zaupale oficirjem, ampak začelo se je dajati vsacemu posebej denar v roke.

Sedanja vojska je odprla vse predalčike sočutja in milosti v srcih naših gospá; ne en predalček ni ostal zaprt in miren; al notranji nagibi so različni: tukaj bíje srce kakor srce bíje mili materi; tam pa se vrté frtavke ali celó strupene muhe. Prvih je ogromna večina in razdelile so se v grupe, kakor tirja delo: ene nabirajo materijalne pripomočke v prid ranjenim in sirotam, kakor pridne bučelice méd; druge nabrano vredujejo in razdeljujejo; zopet druge same strežejo kakor v bolnišnicah domá tako tudi na prostem polji bitev; one so iz vseh stanov, od svitlih knjegin do prostih hčerk rokodelcev in kmetov; vse navdušuje živa krištijanska ljubezen; one so v resnici usmiljene sestre. — Frtavke, katerih je k naši veliki sreči in na našo ne malo čast malo, prav malo, pa skrbno pozvedujejo, kdaj bodo zopet pripeljali vjetih Turkov; nakupujejo (se vé, da za svoj denar, zakaj pameten človek v tako kaso ne dá peneza) za-nje cigar, piškotov, konfetov in enacih sladčic, dirjajo na kolodvor, čakajo tam po več ur, in ko hlapon pridrdrá, se vrté ter sučejo in muzajo okoli vagonov s koški in škateljicami Turkom pod nos in brke. Ako prašaš: čemu je to dobro? si v veliki nevarnosti slišati odgovor: „surovi človek, ali ne vidiš, da smo omikane dame in da nam čez vse gré dobro imé in slava omikanih v omikani Evropi!“ Ko bi Glinka še bil med nami, težko da ne bi jih pozdravil z besedami: „fej te bodi, gnjila repa, ne godna v svinjsko korito!“ — Še manj, slava Bogu, je pa tistih strupenih muh, ki se snujejo med sladkaricami s šopki cvetic v rokah, molé jih iz vagonov ležečim razcapanim in oškropljenim s krvjo Bulgarskih žen in otrók bašibuzukom — to je tisti gnjusni izvržek človeštva, ki se tudi nihilizem zove. Naše občestvo je iz začetka v nemar puščalo to grdo pego, vedé, da ni lica brez ogerca, ki sicer ne koristi, vendar tudi ne škoduje, le odveč je in včasi siklí. Nek priprost kmet pa, stojé na kolodvoru tik mene, ko je videl, kako nježne ročice teh damic molé šopke cvetic k vagonom, se se je obrnil k meni ter prašal: „Razve prijehali (to je, kaj so se pripeljali) ranjenije, ne Turki?“ Turki, Turki prijehali — mu odgovorim. — „A komu podajut eti dami cvéti?“ začuden zopet vpraša. — „Bašibuzukom“ — mu odgovorim. — „Bašibuzukom?!“ se kmetič še bolj začudi ter nadaljuje: „Slava Bogu, što nam privezli bašibuzukov, vedj, eti dami nihilistki, Bog s njimi, bašibuzuki zahvatjat (to je, bodo pobrali seboj) etu negodnuju dranj (= cunje)!“ — Ko se je istorija s sladkarijami in šopki cvetic večkrat ponovila, tako v Harkovu, v Tveri in v nekaterih manj važnih mestih, se je vnela v našem občestvu silna agitacija proti tem „negodnim cunjam“ in vojnim pravicam bašibuzukov, posebno kar so Turki za Balkanom cele vasi in mesta pomorili. Z Evropejskimi „omikankami“ in „negodnimi cunjami“ prepirati se, je težko. Govoriti jim, da blagorodnost, omiko in nježnost srca bi one najlepše pokazale, ko bi združile svoje materijalne, fizične in duševne moči s tistimi, ki se sučejo okoli bolnih in ranjenih, okoli sirot in vdov, okoli pregnanih lačnih in nagih Bulgarskih žen in otrók — bilo bi bob v steno metati. Vendar poskusili so vse: poduk, grajo in zasmehovanje. Pomagalo je največ poslednje in posebno ostrosti iz ust prostih ljudí, kakor je bila nasmeška mojega kmetiča.

O bašibuzukih celó Anglež, dopisnik časopisa „Daily News“, piše iz Bolgarije tako-le: „Jaz menim, da vsacega bašibuzuka, ki ga vjamejo z orožjem v rokah, bi morali kar na mestu vstreliti. Kakor bi bilo surovo in nepravično tako postopanje v vojski med civilizovanimi narodi, podobnimi Nemcem in Francozom, tako ne more biti dvombe, da gledé bašibuzukov bilo bi tako postopanje popolnem opravičeno. Ta zver ne gré se bojevat, ampak ubijat gre, ropat, požigat in pokončevat. Lahko se reče, da vsak vjet bašibuzuk je

kriv, če ne več, vsaj enega hudodelstva, za katero v vsaki drugi državi, razen Turčije, bil bi že davno obvešen ali gilijotiniran.“ — Tacega mnenja o bašibuzukih je celó Angležž. Opomniti je še treba, da Turška vlada se je že nekolikokrat izgovarjala, da bašibuzukov in Čerkesov ne more ukrotiti, in vrh tega je zadosti znano, da 1870. leta so Nemci vsacega Francoskega strelca, ki se ni prišteval k regularni armadi, vstrelili, če so ga le z orožjem v rokah vjeli. Ker Turška vlada svojih Čerkesov in bašibuzukov ne šteje za regularno armado in ker celó v svojih diplomatičnih notah trdi, da nima nikakoršnih sredstev brzdati jih — vsak misleči človek nehoté praša sam sebe: zakaj Rusija postopa s tacimi roparji, morivci in divjaki kakor z regularnimi vojaki, zakaj jim ona daja vojno čast? Z visocih krogov se sliši: „človekoljubje to velí in naš omikani svet to tirja.“ V Zagrah in vsej okolici med Kazanlikom in Slivno so po odhodu naše armade Čerkesi in bašibuzuki pred očmi regularne Turške armade poklali in požgali vse prebivalce: moške in ženske, stare in mlade. Ko bi Rusija Turčiji objavila, da vsak z orožjem v rokah vjeti Čerkes in bašibuzuk bo vstreljen, in da za vsacega umorjenega Rusa ali Bulgara bo vstreljeno deset vjetih Turkov, potem bi Turčija že nehala po zverinski klati in mesariti. Ta divji narod ima samo zverinski instinkt, človeškega čutja nima celó nič. Ako tacega vjetega morivca celó s konfeti pasete in s cvetlicami kinčite — se vam bašibuzuk v zobe smeja, pravi omikani svet pa vas more milovati in vam reči: „Pojdi, pojdi rakom žvižgat, ne pa vojskovat se z — zverino“!

Iz Brega v Dolini v Istri 13. sept. — Naj sporočam par vrstic iz našega Brega, za katerega se menda nobeden ne zmeni, vsaj od tod so dopisi v slovenske časopise le bele vrane. In vendar, kakor drugod, tako tudi v Bregu stiskajo ubogo ljudstvo slabe letine, davki preveliki, razne potrebščine in vedno pomanjkanje denarja. Tej molkljivosti je kriva mlačnost onih, katerim so zanemarjenega ljudstva reve — deveta briga. Naj tedaj za danes črhnem le o letini, katera se ne kaže prevesela. Prvi pridelki pri nas so se deloma povoljno ponesli; daljša prihodnost obetala je še boljšega, al nemila suša vzela je vsako upanje na dobro letino. Vina, če ga Bog varuje, bo, kakor lani, zato, ker se je žvepljalo in s tem ohranilo; otave se ne bo povsod dovolj nakosilo; o sadju ni govoriti, pa tudi z druzimi pridelki se ne more nobeden pohvaliti. Sadje- in živinoreja — ne verjel bi, kdor sam ne vidi — gre očitno rakovo pot, odkar je pogozdevanje Krasa stopilo na dnevni red. Obložite zdaj ubozega kmeta še z novimi davki, kakor se z Dunaja sliši, pa mora popolnoma konec vzeti! Če mislite iz obupanja rešiti kmeta z novomodnim liberalizmom, ki je, žalibog! začel tudi žalosten sad roditi pri prostem ljudstvu, videli boste kmalu žetev iz tacega semena, da bode gorjé!

V Stranjah. — 4. dne t. m. je bila za našo občino nova volitev županstva, pri kateri je bil Miha Arnež, posestnik iz Zgornjih Stranj, za župana izvoljen, za svetovalca pa sta bila izbrana posestnika Matija Podgoršek in Anton Zupanec iz Zgornjih Stranj.

Iz Idrije 18. sept. — Včeraj dopoldne se je tukaj slovesno odprlo novo zidano veliko ces. kr. šolsko poslopje, v katerem bodo imeli petrazredna ljudska šola za fante, štirirazredna za dekleta in pa dekliška obrtnijska šola obilo prostora. Vzdržavala se bode ta šola na stroške c. k. ministerstva kmetijstva, ali prav za prav rečeno, iz dohodkov, ki jih državi donaša živo srebro, ki ga c. k. vlada koplje iz naše domače Idrijske zemlje. Iz Ljubljane je k tej slovesnosti prišel c. kr. deželni predsednik vitez Widmann in ž njim še nekoliko druzih nemških gospodov. Vreme je slovesnosti zeló nagajalo.

Iz Vipave 18. sept. — Na praznik malega Šmarna popoldne je bila tukaj v Vašem listu napovedana tombola, ki jo je osnovala tukajšnja podružnica družbe kmetijske, in pa razstava vina, pridelanega v deželni vino- in sadjerejski šoli na Slapu. Škoda, da je bilo vreme tako neugodno, da iz daljnih krajev ni moglo doiti več ljudstva k tej kmetijski veselici, sktero je bil sklenjen jako koristen namen: razdeliti namreč med kmetovalce po srečkanji (tomboli) nekoliko dobrega kmetijskega orodja in pa došlim gostom pokusiti dati dobrega vina, ki se na Slapu prideluje. Razstava ta je očitno dokazala korist Slapenske vinorejske šole po izdelku vina, ki navadnega Vipavca dokaj prekosí.

Iz Ljubljane. — No, to je bila Turčinom strela z jasnega neba ona zdravica, s katero je v Košicah (Kaschau) v gornjem Ogerskem, kjer so bile prve dni tega meseca velike vojaške vaje, presvitli naš cesar 11. dne t. m. pri obedu čestital Ruskemu caru, rekši: „Jaz pijem na zdravje svojemu prijatelju in zavezniku, caru Aleksandru II., čegar god danes obhajamo“! Zdravica ta čisto kratka vendar več pové kot velik govor. Vznemirila je zato vse turkofile in še posebno Magjare tako, da so se drznili glosirati in komentirati besede Njegovega veličanstva. Kdor bere po turkofilskih časnikih, kako sučejo in popravljajo cesarjevo zdravico, mora prepričan biti, da so zblazneli Magjari in njihovi privrženci takraj Litave. Nam pa je po tej zdravici jasno kot beli dan, da se nikakor ni omajala trojna cesarska zveza in da Avstrija ne bo odobrila nesrečne, Turkom prijazne politike, dokler obstojí ta zveza. Če so v Peštu in na Dunaji — pravi „Agram. Presse“ — tako impertinentni, da govorijo le o teoretičnem obstoji one trojne cesarske zveze, to je, o zvezi taki, ki le na papirji stojí, moramo reči, da kaj tacega trditi ni le samo smešna neumnost, temuč tudi hudobna perfidija. Ko sta cesar naš in nemški cesar bila v Gasteinu nedavno skupaj, sta gotovo vtrdila to zvezo in dejansk dokaz tega je ta, da se Avstrija zdaj ne upira več temu, da se Srbija zopet na boj pripravlja zoper Turčijo. Res, znoreli so Magjari, kajti kakor gadje so začeli njihovi listi: kakor vladni „Pesti Naplo“ in drugi pihati zdaj zopet zoper Rusijo in Ruskega cara in kar naravnost hujskati Avstrijo v boj zoper Rusijo in Nemčijo. S takim hujskanjem vneli bi radi plamen velike vojske v Evropi, nadjaje se, da iz bojnega kaosa pride Magjarorszag v zvezi s Turčijo na čêlo Evropi! Takim blodnjam nasproti ne smejo Slovani molčati; vsaj so oni še večina v Avstriji, in še niso nema raja, s katero bi smeli magjarski begi ravnati kakor z neumno čedo! Slovani morajo povzdigniti svoj glas in dobri in pravični cesar jih bo poslušal.“

— Svitli cesarjevič Rudolf je 14. dne t. m. povračaje se iz Pulja na Dunaj malo časa se mudil na kolodvoru tukajšnjem, kjer so se mu poklonili generalmajor Litrow, c. k. deželni predsednik in mestni župan.

— Kakor slišimo, se bodo župani tistih občin na Gorenjskem, ki so zarad gozdov in pašnikov z obrtnijskim društvom v razporu, sklicali v razgovor na shod, v katerega pride tudi c. kr. deželni predsednik vitez Widman. Če obrtnijsko društvo ne bode kmetom druge bolje zemlje dalo, kakor so oni plazi in one pečine, ki jim jih, kakor slišimo, namerava dati, ne bode se dognala tako potrebna in od vseh strani zaželena sprava, kajti kmetje bi pač potem môgli z besedami sv. pisma reči: „prosili smo vas kruha, pa ste nam namesti njega kamen dali.“

— (*Banka „Slovenija“*) je imela 12. dne t. m. izvanredni občni zbor. Zastopano je bilo po delnicah v njem 308 delničarjev; predsedoval mu je gosp. Potočnik, podprvomestnik likvidacijskega odbora. Poročilo odborovo je razložilo stan banke „Slovenije“, katero je kazalo, da kakega novega doplačila ne bode več treba, marveč da dobijo delničarji še nekolikošno povračilo. Ko je prišlo na glasovanje to, da občni zbor pritrdi že v zadnjem zboru storjenemu sklepu o 15% doplačanji, je bil ta predlog enoglasno sprejet. Potem so se likvidacijskemu odseku po predlogu dr. Jan. Bleiweisa razodele kot kažipot tri želje; ena je šla na to, da se celo poročilo odborovo natisne in delničarjem v roke dá; druga na to, da likvidacijski odbor vprihodnje tudi v slovenskih časnikih razglasí sklice občnih zborov, tretja in ta najgorkejša na to, naj se likvidacijski odbor na vso moč podviza s končanjem likvidacije, da se zeló poškodovanim delničarjem, ki se niso branili doplačil, vendar še kaj reši! — Važnejše rečí iz poročila likvidacijskega odbora prinesemo brž ko bode natisneno.

— (*Gospod J. Krajec*), dozdaj faktor v Blaznikovi tiskarni, je kupil tiskarno v Novomestu, kjer bode vprihodnje tudi izhajal „Valvazor“, kateremu podvzetnik je posebno on. Mi želimo spoštovanemu narodnjaku, da je prav srečen pri svojem novem podvzetji.

— (*Gospá Odijeva*) je v nedeljo v čitalnični dvorani predstavila v treh gledaliških igrah učenke dramatične šole, pri katerih so sodelovali tudi učenci te šole. Občinstvo je preskušnjo, pri kateri se je prikazal marsikater dober talent, pohvalno sprejelo, s posebnim in to res zasluženim aplavzom pa gospica G. Nigrinijevo, ki je Jane Eyrevo v „Loowotski siroti“ igrala izvrstno. — Preskušnja izvršila se je častno za marljivo učiteljico; škoda, da dohodek ni bil primeren njenemu trudu.

— (*Turkov zmago*) so obhajali v soboto v kazini pri obilni pijači tako, da jih je še drugi dan glava bolela. Naj imajo svoje nedolžno veselje, ki se bo kmalu v žalost spremenilo, če bodo Rusi res odločno na noge stopili. Nas bi bilo sram, če bi nam kdo očital, da smo prijatelji Turških bašibuzukov.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — V zbornici poslancev traja še zmirom razgovor o davkovski postavi. Tako čudni so predlogi in govori, da se ne razvidi, kakošen kruh bo iz te moke. Vlada in njej privržena večina vidite, da se državno gospodarstvo mora v bolji red spraviti, ako se hočete še dalje na krmilu izdržati, al žalibog, da obé rijete zopet le v stari greh, da čedalje veče državne stroške hočete pokriti z novimi večimi davki!

— Danes ima grof Andrassy v Salcburgu skup priti s knezom Bismarkom. Dogodbe zadnjih dni na bojišči so menda povod temu shodu, o katerem se že dolgo govorí.

Iz Buda-Pešta. — Cel koš vprašanj so poslanci v državnem zboru vsuli pred vlado; vsa vprašanja kažejo strup do Rusije in so taka, da minister Tisza ne bode in ne more odgovora dati, nastavljena so le, da bi se Avstrija in celi svet bal — perfidnih Magjarov, ki so leta 1849. po Košutu velikemu knezu Ruskemu Konstantinu Ogersko krono ponujali, pa še odgovora niso dobili na to veliko izdajstvo!

Iz Zagreba. — Deželni zbor je svoje obravnave ta pot ukrenil na tako dobro pot, da zasluži iskreno priznanje. Trdna volja ga je rešiti zadeve vojaške Granice, rešiti svobodo tiska, sklenil je dobrodejno postavo proti odrtiji, po kateri se določuje, da več kot 8 gld. se ne sme zahtevati od 100 gld. posojila itd. Magjaronski časniki so iz Pešta raznesli grdo laž po svetu, da je vlada posestva škofa Strossmajera, ki jim je huda kost v grlu, pod sekvester djala.

Iz Rusko-Turškega bojišča — Prenaglo smo zadnjič naznanili pad trdnjave Pleven, še zdaj traja ljut boj krog mestica, ki je po krivdi Ruskega generalnega štaba postalo tako imenitno. Boj je strašno krvav, Rusi se bijejo hrabro, Turki divji; dozdaj je Rusov in Rumuncov mrtvih in ranjenih okoli 15.000 mož in 360 častnikov; gotovo imajo Turki še večo zgubo, a njihovi poročevalci o tem popolnoma molčé. Ker ste tam nakupičeni dve največi armadi: Turška Osmanova in združena Rusko-Rumunska, bodo gotovo še hudi boji, v katerih utegne pasti na obeh straneh do 70.000 ljudí, ako se Osman-paša prej ne podá, česar se pa zdaj ni nadjati; Rusi ne bodo odjenjali, ker pričakujejo velike pomočí. Že jim gre na pomoč Ruska garda, ki znaša čez 100.000 mož, pa bo mogla k večemu v 14 dneh dospeti na bojišče.

Grivica, jako vtrjen stan, pred Plevnom je še v Ruskih rokah. Ko so jo vzeli Turkom, so se memo Rusov odlikovali Rumunci, ki so dobili zavoljo tega posebno pohvalo od Ruskega cara iz Gornjega Studena, kjer je njegov glavni stan. Oboji, Rusi in Rumuni, so jako hrabri in kaj živahno naskokujejo, zato je toliko ranjenih, večidel po Turških kroglah. Čete Ruskega careviča so se neki po krvavih bojih umaknili čez Intro nazaj in čakajo pomoči, da bodo zopet pomaknile se naprej. Sploh pa so poročila iz bojišča tako pristranska in nenatančna, da se ne moremo nikakor na-nje zanašati, zlasti na Turška ne, katera so že od nekdaj lažnjiva. Tako je Sulejman-paša, katerega so bili Rusi vstavili na Balkanu, po Turških poročilih zdaj tam pri Plevni, brž potem potolče Črnogorce itd.

Da se Turki morejo tako braniti, je gotovo prva zasluga Angležev, ki jih podpirajo ne le z denarjem, ampak tudi z ljudmí, kajti dokazano je, da je med Turškimi častniki veliko Angležev. Nekoliko je slabemu vspehu Rusov, ki so osebno zeló hrabri, krivo tudi to, da so njihovi vodje vajeni bolj boja s posameznimi četami, kakor z velikimi trumami, ker so izurjeni večidel v manjem pogorskem boji po Aziji; tudi je več tujcev med njimi in ti, kakor skušnja učí, niso vselej zanesljivi. Vendar naudaja Ruske vojake neostrašen pogum in ker imajo domá še dosti ljudí, se ni bati, da ne bi užugali Turka, ki je zdaj že spravil zadnjega moža v vojsko. Če tudi z začetka vojske ne gre vse po volji, konec bo sijajna zmaga Rusov, — če po kakih diplomatičnih spletkah ne sklenejo prezgodaj mirú. Da bi se pa kaj tacega zgodilo, se ni bati, ker Ruski narod nikakor ne bo hotel tacega mirú.

Žitna cena

v Ljubljani 15. septembra 1877.

Hektoliter v nov. denarji: pšenice domače 9 fl. 59. — banaška 11 fl. 24. — turšice 6 fl. 20. soršice 6 fl. 40. — rží 6 fl. —. — ječmena 4 fl. 55. — prosa 4 fl. 70. — ajde 6 fl. 50. — ovsa 3 fl. 90. — Krompir 3 fl. 12 kr. 100 kilogramov.

Kursi na Dunaji 17. septembra.

Unirani državni dolg 65 fl. 65 kr.	Ažijo srebra 104 fl. 85 kr.
Narodno posojilo 68 fl. 15 kr.	Napolendori 9 fl. 42 kr.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **Jožef Blaznikovih dedičev** v Ljubljani.